

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΜΠΗΝ,
ΤΟΥΡΚΟΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΝ ΤΟΥ ΧVII ΑΙΩΝΟΣ

Θρακική
τ.θ' 1938
r. 23-25

Κατά μετάφρασιν Ι. ΣΠΑΘΑΡΗ

**Ἡ ἐξ Ἀδριανουπόλεως εἰς Κωνσταντινούπολιν
ἄφιξις μας ¹⁾.**

Ἐκκινήσαντες πρῶτον ἐξ Ἀδριανουπόλεως πρὸς δυσμὰς ἐσταθ-
μεύσαμεν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ «Σουλάκ-Τσεσμεσή» (Κρήνη εὐδρος).

Εἰς τὴν εὐφορον καὶ λειριοαυθὴ ταύτην πεδιάδα ἐμείναμεν ὅλοι
καὶ ἀνεπαύθημεν ἐντὸς τῆς βεζυρικής καὶ τῶν λοιπῶν κατασκηνώ-
σεώς μας.

Ἐκκινήσαντες ἐντεῦθεν καὶ διελθόντες διὰ πλουσίων καὶ κα-
λῶς καλλιεργουμένων χωρίων, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν Χαφσά.

Περιγραφή τῆς κωμοπόλεως Χαφσά (νῦν Χαβσά).

Κωμψὴ κωμόπολις οὕσα αὕτη ἐκλήθη οὕτω καὶ ἐδοξάσθη ὡς
πόλις ἐξ ὀνόματος τῆς συνετῆς καὶ εὐφραδοῦς δεσποίνης Χαφσά—
Χατούν, μιᾶς ἐκ τῶν συντρόφων τοῦ (Σουλτάνου) Σουλεϊμάν Χάν,
ἐπειδὴ αὕτη μετώκησεν εἰς τὴν χώραν ταύτην.

Εἶναι βακούφιον μεταξύ τῶν δήμων τῆς Ἀδριανουπόλεως.
Ὁ Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶς ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλτάνου Σου-

1) Μετάφρασις τῶν σελ. 478—488 τοῦ 3ου τ. τοῦ Σεγιαχετναμίι Ἑβλιγιά Τσελεπή. Αἱ πρὸ αὐτῶν σελ. 423—478 περιέχουσι τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀδρια-
νουπόλεως. Περὶ τῆς Δυτ. Θράκης ὄρα μετάφρασιν τῶν σχετικῶν περιγραφῶν
(ἐκ τοῦ VIII τ. τοῦ Σεγιαχετναμέ) εἰς τὸν IV καὶ V ττ.τῶν «Θρακικῶν». Πρβλ.
τὸ Α' μέρος τῶν περὶ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης (μεταφρ. ἐκ τοῦ τ. 3ου σελ. 289
—304). εἰς τὸν VII τόμον τῶν «Θρακικῶν».

λείμάν τοῦ Β' ἐξωράισε καὶ κατέστησεν ἀκμαίαν τὴν κωμόπολιν ταύτην διὰ τῆς περιουσίας τῶν φονευθέντων τέκνων αὐτοῦ.

Τὰ εὐαγῆ ἰδρύματα τοῦ Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Ζαδὲ Πασᾶ

Πρῶτον τοιοῦτον ἴδρυμα εἶναι τὸ μετὰ μεγάλης τέχνης κεκοσμημένον μεγάλων διαστάσεων τέμενος αὐτοῦ με παμμέγιστον θόλον, ὑψηλὸν μιναρὲν καὶ εὐρύτατα ἐσωτερικὰ διαμερίσματα, ἔχον ὄψιν Σουλτανικοῦ τέμενους.

Τόσον δὲ κεκαλλωπισμένον εἶναι καὶ φωτεινὸν τὸ δζαμίον τοῦτο, ὥστε ὑπενθυμίζει τὸ δζαμίον τοῦ Ρουστὲμ Πασᾶ.

Τὸ χρονόγραμμά του εἶναι ὡς ἑξῆς :

«Ἰδὼν τοῦτο ὁ Ἀζμὴ προσηυχῆθη καὶ εἶπε χρονόγραμμα : Διαφυλάττοι Κύριος τὸν εὐκτῆριον τοῦτον οἶκον ἀεννάως στερεόν».

Ἔτος 984 (Ἑγείρης).

Τὸ χρονόγραμμα τοῦτο εἶναι ἐγκεχαραγμένον ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς θύρας τοῦ ἐσωτερικοῦ διαμερίσματος τοῦ δζαμίου πρὸς τὸ μέρος τῆς λεωφόρου.

Πλησίον τοῦ δζαμίου τοῦτου ὑπάρχει καὶ ἓν χάνιον με ἑκατὸν εἴκοσιν ἐστίας, με ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ διαμερίσματα, με γυναικωνίτην εὐρύχωρον ὡς πεδιάς καὶ με σταύλους, ὡς οἱ τοῦ Ἀντάρ, δυναμένους νὰ στεγάσουν πέντε χιλιάδας ἵππων, ἡμιόνων, καμήλων καὶ ἄλλων ζώων.

Τοῦτο εἶναι ἀπαράμιλλον καραβανσεράιον διὰ τοὺς ταξειδεύοντας διὰ τῆς κωμοπόλεως ταύτης.

Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς δὲ καὶ ἀριστερᾶς πλευρᾶς μίας (ἄλλης) λεωφόρου ὑπάρχουσι τριακόσια λιθόκτιστα θολωτὰ καταστήματα εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι ἀποθηκευμένα παντὸς εἴδους πολύτιμα ἐμπορεύματα.

Ἐντὸς τῆς Σουλτανικῆς ταύτης ἀγορᾶς ὑπάρχει ἓν πρότυπον λουτρόν, ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ ὁποίου πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ὑελόφρακτον αἴθουσαν ἀναβαίνει τις διὰ λιθίνης κλίμακος με ἕξ βαθμίδας. Εἶναι μέγα καὶ κομψὸν λουτρόν με μίαν ὑελόφρακτον αἴθουσαν καὶ πολυάριθμα θερμὰ (ἰδρωτήρια) καὶ λοιπὰ διαμερίσματα καὶ με ὕδωρ γλυκὸ καὶ εὐχάριστον. Ὁ τεκίης καὶ ὁ μεδρεσές της εἶναι πλούσιοι, οἱ δὲ εἰδικοί (σπουδασταί;) γινώσκται τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν εἶναι φαιδροὶ καὶ εὐφρόσυνοι.

Ἐχει ἓν συσσίτιον διὰ τοὺς πτωχοὺς, ὅπου μέχρι σήμερον χορηγεῖται τροφή, ἐκάστην πρῶϊαν καὶ ἑσπέραν, εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκε-

πτομένους τοῦτο, ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ ὄντως μαγειρείου του, εἰς ἐκάστην δ' οἰκογένειαν παρέχεται ἐπὶ χαλκοῦ δίσκου (σινί) ἀνά ἓν τρυβλίον (σαχάνι) πιλαφίου, γιαχνί, (σάλτσας) ἓν κύπελλον (τάς) ζωμοῦ (σούπας) πέντε ἄρτοι καὶ ἓν κηροπήγιον μὲ στεάρινον κηρίον.

Οὕτω πάντες οἱ μουσουλμάνοι καὶ χριστιανοί, πλούσιοι καὶ πτωχοὶ ἐπὶ μῆνας καὶ ἔτη ὀλόκληρα ἀπολαύουσι δαψιλῶς τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ.

Δι' ἕκαστον ζῶον εἶναι κεκανονισμένη μία μερίς τροφῆς.

Ἐκ μέρους τοῦ Βακουφίου ἐκτελεῖ ὄλην τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην εἰδικὸν προσωπικὸν τοῦ συσσιτίου.

Οἱ κρουνοὶ τοῦ δζαμίου καὶ τοῦ χανίου τούτου κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος ἔχουσι θερμὸν ὕδωρ.

Συνελόντι εἰπεῖν, εἶναι τοιοῦτον εὐαγὲς ἴδρυμα μόνιμον καὶ πάγιον, τὸ οἰκοδόμημα τοῦ ὁποίου εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου μολυβδοσκεπές, τὰ δὲ ἐσωτερικὰ αὐτοῦ διαμερίσματα εἶναι τερπνά, εὐάερα καὶ διασκεδαστικά.

Ἐν ἐκ τῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων εἶναι καὶ ἡ μετὰ μεγάλης τέχνης ἐκτισμένη γέφυρα ἐπὶ τοῦ χειμάρρου (ρύακος), ὅστις ὡς ποταμὸς, ρεεῖ ἐκτὸς τῆς πόλεως πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν ἀγούσαν εἰς τὸ Μπουργάζ.

Πέριξ τοῦ μεγάλου τούτου χανίου ὑπάρχει τὸ χάνιον τῆς Χαφσά Χατουῦν (Χαφσά-Χατουῦν-Χανή), μικρὸν κεραμοσκεπές ἀλλὰ λίαν στερεὸν οἰκοδόμημα.

Ἡ λαμπρὰ αὕτη πλειὰς εὐαγῶν ἰδρυμάτων μετὰ ὀκτακοσίων ἐν ὄλῳ κεραμοσκεπῶν ἐξ ὀλοκλήρου οἰκιῶν, ἐξωραϊσμένων μὲ ἀμπέλους καὶ κήπους, καὶ μετὰ ὀκτῶ τεμενῶν ἀποτελοῦσι τὴν κομψὴν αὐτὴν κωμόπολιν.

Ἐχει δ' αὕτη προσέτι καὶ ἕτερα τέσσαρα μικρότερα, ὅπως οὖν, χάνια κεραμοσκεπῆ. Παρὰ τὸ χάνιον τῆς Χαφσά Χατουῦν ὑπάρχει τὸ προσκύνημα: «Κοῦρτ Μπαμπά Ζιγίρετι», οὗτινος οἱ δερβίσοι ἀνήκουσιν εἰς τὸ τάγμα τῶν πτωχῶν Μπεκτασήδων. Τὸ προσκύνημα δὲν ἔχει τεκίεν, συγκείμενον μόνον ἐκ τάφου ἀπλοῦ ἀλλὰ φαινοῦ μετὰ θολωτῆς σκέπης.

Ὅλα τὰ ἀγαθοεργὰ καὶ εὐαγῆ καθιδρύματα τῆς πόλεως ταύτης εἶναι ἔργα τοῦ γενάρου ἀρχιτέκτονος Σηνάν.

Ἐκκινήσαντες καὶ ἐντεῦθεν πρὸς ἀνατολὰς καὶ διελθόντες διὰ χωρίων πλουσίων καὶ εὐημερούντων ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν Μπαμπά-Ἐσκή.

**Ἐγκώμιον τῆς κωμοπόλεως Μπαμπᾶ-Ἐσκι
(Ἐσκι μπαμπᾶ).**

Αὕτη ὑπῆρξεν ἀκμάζουσα πόλις μετὰ ὄχυροῦ φρουρίου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Γιάνκο υἱοῦ τοῦ Μαρδιάν.

Μετέπειτα ὅμως ἐνωθέντες εἰς συμμαχίαν οἱ Σέρβοι, οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Ἑρζεγοβῖνοι, ἵνα καταστρέψουν τὴν Κωνσταντινούπολιν, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν αὐτῶν κατ' ἐκείνης ἐδήωσαν καὶ τὴν πόλιν Μπαμπᾶ-Ἐσκι.

Ὅτε, βραδύτερον, ὁ Σαρῆ-Σαλτῆκ ὁ ἄρχων ἀπέθανε πλησίον τῆς Πραβατῆς, συμφώνως πρὸς παλαιὰν διαθήκην αὐτοῦ, ἐποθετῆθη τὸ πτώμα αὐτοῦ, εἰς ἑπτὰ (κενὰ) νεκρικά φέρετρα, ἕκαστον ἐκ τῶν ὁποίων μετηνέχθη πρὸς μίαν διεύθυνσιν ὑπὸ (ὁμάδος) πενήτων.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀδριανουπόλεως διέταξεν, ὅπως ἐν τῶν φερέτρων τοῦ Σαρῆ-Σαλτῆκ ταφῆ εἰς τὴν πόλιν Μπαμπᾶ-Ἐσκι, μὲ τὴν δικαιολογίαν, ὅτι, «ὁ μακαρίτης ἦτο ἐκ τῶν ἡμετέρων».

Ἴδου διὰ ποῖον λόγον ἡ κωμόπολις ὠνομάσθη Μπαμπᾶ-Ἐσκι.

Χάρις εἰς τὴν τιμὴν ταύτην ἡ Μπαμπᾶ-Ἐσκι ὁσημέραι ἔτι μᾶλλον ἀκμάζει, ἀποτελοῦσα ὡραίαν ὑποδιοίκησιν τῆς νομαρχίας Βιζῆ (Βιζύης) μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πενήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων, οἱ κάτοικοι δ' αὐτῆς εἶναι ἀσυδοτοὶ ἀπὸ φόρους καὶ ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ ἐπίπονα ἔργα.

Ἡ κωμόπολις ἔχει χιλίας ἐξήκοντα μονωρόφους καὶ διωρόφους ἐξ ὀλοκλήρου ἐρυθροκεραμοσκεπεῖς λιθοκτίστους οἰκίας μὲ ἀμπέλους ἐν αὐταῖς καὶ κήπους, καὶ εἴκοσι μιχράμπια.

Πρῶτον τὸ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ρυάκος κείμενον δζαμίον: Ἄλι-Πασᾶ δζαμιῦ, ὁ κτίτωρ τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ ἐκ τῶν Ὑπουργῶν τοῦ Σουλτάνου Σουλεῖμάν-Χάν δεδοξασμένος μὲ τὸ ὄνομα «Σεμίζ» (Παχὺς) Ἄλη-Πασᾶς, λίαν συνειτός καὶ πεφωτισμένος Βεζύρης. Τόσον δὲ κομψὸν εἶναι τὸ δζαμίον τοῦτο, ὅπερ ἔκτισεν ἐντὸς τῆς πόλεως ταύτης, ὥστε ὁμοιάζει μᾶλλον Σουλτανικὸν δζαμίον, ἰδίᾳ δὲ τὸ ἐν Κων/πόλει τοῦ Τόπ-Καποῦ κείμενον δζαμίον τοῦ Ἀχμέτ Πασᾶ, τοῦτο μάλιστα ὡς κτίριον ἀπαράμιλλον εἶναι εὐρύτερον, φωτεινότερον, στερεώτερον καὶ πολυτελέστερον ἐκείνου.

Οἱ μεδρεσέδες, τὰ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα, οἱ ξενῶνες καὶ τὰ καταστήματα εἶναι πάντα ἔργα ἀγαθοεργίας τοῦ Ἄλι-Πασᾶ τούτου.